

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 15/10/06

Μια Γερμανίδα στον θρόνο της Ρωσίας

Αποσπάσματα από τη βιογραφία της τσαρίνας Αικατερίνης Β΄, που έζησε τον 18ο αιώνα των μεγάλων ανατροπών προδημοσιεύει η «Κ»

Της Ολγας Σελλα

Ήταν η αυτοκράτειρα που δεν διέθετε κανέναν τίτλο για να βασιλεύσει, ήταν ξένη και στη δυναστεία των Ρομανόφ και στη Ρωσία, αφού ούτε μια σταγόνα ρωσικό αίμα δεν έτρεχε στις φλέβες της. Η Αικατερίνη Β΄, όμως, η επονομαζόμενη Μεγάλη, που ανέβηκε στον θρόνο της Ρωσίας στις 27 Ιουνίου 1762, δεν αποδείχθηκε τόσο προβλέψιμη όσο οι υπόλοιποι ισχυροί ηγεμόνες της Ευρώπης νόμιζαν. Βασίλεψε τριάντα τέσσερα χρόνια, παρέδωσε ένα κράτος με αυξημένο πληθυσμό, με εδαφικές κτήσεις τόσο προς Δυσμάς όσο και προς Νότο και με θεαματικές επιτυχίες στη διεθνή σκηνή.

Το ράφι των σημαντικών βιογραφιών εμπλουτίζεται τις επόμενες μέρες με τη βιογραφία της Αικατερίνης Β΄. Ο πλήρης τίτλος είναι «Αικατερίνη Β΄ – Μια χρυσή εποχή για τη Ρωσία», συγγραφέας το μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας Ελέν Καρρέρ ντ' Ενκώς, τη μετάφραση υπογράφει η Κατερίνα Δασκαλάκη (που εξασφαλίζει ένα εξαιρετο ανάγνωσμα) και θα κυκλοφορήσει από το «Βιβλιοπωλείον της Εστίας». Μια βιογραφία που φωτίζει την προσωπικότητα της Αικατερίνης Β΄, για τη βασιλεία της οποίας οι διαφωτιστές του Διαφωτισμού είχαν να πουν τα πιο κολακευτικά επίθετα και οι ιστορικοί τις πιο έντονες κρίσεις· και ταυτόχρονα, ένα κείμενο γλαφυρό τόσο για τη Ρωσία όσο και για και την Ευρώπη του έντονου και ανατρεπτικού 18ου αιώνα, από το οποίο η «Κ» προδημοσιεύει ορισμένα αποσπάσματα.

Μαθήτρια του Βολταίρου

Η γυναίκα του Πέτρου Γ΄ που εγκαθίσταται στη θέση του στον θρόνο, στις 29 Ιουνίου 1762, δεν είναι πια η μικρή πριγκίπισσα του Ανχαλτ-Τζερμπστ, που είχε φτάσει στη Ρωσία σε ηλικία δεκαπέντε χρόνων. Στα τριάντα τρία της χρόνια, η Αικατερίνη μένει ακόμη σημαδεμένη από μια καθόλου ευτυχημένη και μάλλον μοναχική παιδική ηλικία

στο Τζερμπστ, ένα μικρό και ήσυχο γερμανικό πριγκιπάτο. Οι γονείς της παραπονούνταν πάντοτε που το πρώτο τους παιδί δεν ήταν αγόρι. Η Αικατερίνη διατήρησε ένα είδος τύψεων εξ αυτού που κατέληξαν σε σύγχυση, καθώς δεν ήταν μεν άνδρας, αλλά εκείνο που ήθελε ήταν να είναι ίση με τους άνδρες. (...) Φτάνοντας στη Ρωσία το 1744, παντρεμένη με έναν ανώριμο έφηβο –που είχε πάθος με τη χρήση των όπλων και με τις κούκλες, οι οποίες προορίζονται για κοριτσάκια, και αδιαφορούσε για τη νεαρή κοπέλα που του είχαν δώσει ως σύζυγο– η Αικατερίνη θα ήταν χαμένη μέσα στη ρωσική Αυλή εάν δεν έβρισκε καταφύγιο στη μελέτη και στην ανάγνωση, στην οποία πάντοτε θα επιδιδόταν. Έμαθε πολύ γρήγορα και καλά τη ρωσική γλώσσα και απέκτησε οικειότητα με τον πολιτισμό της νέας της πατρίδας. Παρέμεινε συγχρόνως πιστή και στη γαλλική γλώσσα, που την είχε μάθει από παιδί. Καθώς βρισκόταν υπό αυστηρή παρακολούθηση –ως Γερμανίδα πριγκίπισσα δεν ενέπνεε απόλυτη εμπιστοσύνη στους συμβούλους της Ελισάβετ– μοναχική, αφοσιώθηκε με πάθος στην αγάπη της για τα βιβλία, τα γαλλικά βιβλία πρώτα απ’ όλα. Μυθιστορήματα στην αρχή, αλλά πολύ γρήγορα ανακάλυψε τον Μοντεσκιέ, κατόπιν τον Βολταίρο. Σημαντική θέση στα αναγνώσματά της κατείχε η ιστορία: ο Πλούταρχος, ο Τάκιτος της άνοιξαν έναν κόσμο, ο οποίος την έκανε να ονειρεύεται ατελείωτα. Αλλά διάβασε επίσης, από την πρώτη ως την τελευταία αράδα το «Ιστορικό και Κριτικό Λεξικό» του προδρόμου των εγκυκλοπαιδιστών Πιερ Μπάυλ. Σ’ όλη τη ζωή ουδέποτε μετακινούνταν χωρίς ένα βιβλίο στο χέρι ή στην τσέπη της.

Τα πρώτα μέτρα

Στις 8 Αυγούστου 1762, η Αικατερίνη εκδίδει ένα ουκάζιο με το οποίο απαγορεύει στους ιδιοκτήτες μεταλλείων και εργοστασίων να αγοράζουν χωρικούς δουλοπάροικους. Η κατάσταση των τελευταίων, που αγοράζονταν σε πολύ χαμηλές τιμές και που τους μεταχειρίζονταν σαν σκλάβους, ήταν πολύ πιο σκληρή από εκείνη των αγροτικών δουλοπαροίκων, που τους μεταχειρίζονταν κάπως καλύτερα οι ιδιοκτήτες τους – έστω και αν αυτό επιβαλλόταν από τις συνθήκες ζωής στην ύπαιθρο. Στα εργοστάσια και στα μεταλλεία, δεν υπήρχε χρονικό όριο στη διάρκεια εργασίας του δουλοπάροικου, ο οποίος εργαζόταν υπό συνθήκες απόλυτης φυσικής ανασφάλειας, με ελάχιστη τροφή και πάντοτε υπό την απειλή σωματικής τιμωρίας. (...) Τον Νοέμβριο του 1762, συστήθηκε μια επιτροπή, αποτελούμενη από ανώτερους αξιωματούχους της Εκκλησίας και του

Κράτους, που σκοπό είχε να υποβάλει προτάσεις για το μέλλον των εκκλησιαστικών γαιών. Οι εργασίες της κατέληξαν σε αμείλικτο κατηγορητήριο. Προσήπταν στην Εκκλησία, που διέθετε τόσα υλικά αγαθά, ότι παραμελούσε την εκπαίδευση του κλήρου, ο οποίος με το χαμηλό διανοητικό και ηθικό του επίπεδο αποτελούσε αξιοθρήνητο παράδειγμα στον λαό. Την κατηγορούσαν, επίσης, για την αποτυχία κάθε προσπάθειας προς εκπαίδευση των παιδιών. Με άλλα λόγια, ο πλούτος της Εκκλησίας, που θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιηθεί για να βελτιωθεί η ποιότητα των κληρικών της και για να μορφωθεί η κοινωνία, δεν χρησίμευε για τον σκοπό ο οποίος θα τον δικαιολογούσε. (...)

«Το πνεύμα των Νόμων» εμπνέει

Το πιο φιλόδοξο σχέδιο της Αικατερίνης, όμως, ήταν να εκσυγχρονίσει τον Κώδικα των Νόμων. Όταν ανέβηκε στο θρόνο, όλο το ρωσικό νομικό σύστημα στηριζόταν στον Κώδικα των Νόμων του οποίου η επεξεργασία είχε γίνει το 1649 επί βασιλείας του τσάρου Αλεξίου. (...) Εκείνο που η Αικατερίνη επιθυμούσε ήταν να μπει σε τάξη το νομοθετικό σύστημα και να χρησιμεύσει για την πρόοδο του εκδυτικισμού που είχε ξεκινήσει ο Αλέξιος και είχε τόσο πολύ προωθήσει ο Πέτρος Α΄. (...) Επιμελής, πεπεισμένη αναγνώστρια των Γάλλων συγγραφέων, η Αικατερίνη τροφοδότησε με τα αναγνώσματα αυτά τη δική της συλλογιστική. Αναφέρθηκε στην επίδραση του Μοντεσκιέ και του έργου του «Το πνεύμα των Νόμων», που είχαν πράγματι εμπνεύσει διακόσια ενενήντα τέσσερα άρθρα του πρώτου μέρους του Νακάζ, το οποίο συνολικά είχε πεντακόσια είκοσι έξι. Βρήκε επίσης μια ακόμη πηγή έμπνευσης στο έργο του νομομαθούς Μπεκκαρία, όπως και σε εκείνο του Κεναί, συγγραφέα του έργου «Φυσικό Δίκαιο». Παρ' όλο, όμως, που αναφερόταν στους δασκάλους της και αναγνώριζε το χρέος της απέναντί τους, προσάρμοζε τις προσπάθειές τους στις δικές της αντιλήψεις. Το ίδιο έκανε και με τον Μοντεσκιέ, του οποίου υπογράμμιζε μια κεντρική ιδέα: την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών, που συγκεκριμένο της παράδειγμα ήταν η Αγγλία. Ερμήνευε, όμως, την αρχή αυτή σαν ένα τρόπο διοικητικής οργάνωσης για τη βελτίωση της λειτουργίας της ρωσικής πολιτικής ζωής. Το δικό της σύστημα αναφοράς ήταν η απόλυτη μοναρχία, το μόνο που κατά την άποψή της άρμοζε στη Ρωσία, στην αχανή της

έκταση και στον τόσο ετερόκλητο πληθυσμό της, του οποίου η Μεγάλη Συνέλευση επρόκειτο να προσφέρει μια εντυπωσιακή εικόνα.

Ορλώφ και Ποτέμκιν, οι δύο μεγάλοι έρωτές της

Στα σαράντα πέντε της χρόνια, η Αικατερίνη είναι ακόμη ωραία. Βέβαια το σώμα της έχει την τάση να βαραίνει με τα χρόνια και με τις εγκυμοσύνες που έκρυβε προσεκτικά. Αλλά η φυσική της ζωηρότητα παραμένει άθικτη. Και η δύναμη της παθών της επίσης. (...) Κατά τα δέκα πρώτα χρόνια της βασιλείας της, έμεινε πιστή στον Γρηγόριο Ορλώφ έστω κι αν αρνιόταν πεισματικά να τον παντρευτεί. Υπήρξε ο πατέρας όχι μόνον του Αλεξέι Μπομπρίνσκι, αλλά πιθανότατα και τριών ή τεσσάρων άλλων παιδιών, έστω κι αν αυτό ουδέποτε αποδείχθηκε. (...) Τα χρόνια που ακολούθησαν την αποπομπή του Ορλώφ υπήρξαν ταραγμένα. Ο Βασίλτσικοφ δεν μπορούσε να κρατήσει για πολύ. Η Αικατερίνη τον βαριόταν, του φερόταν περιφρονητικά και είχε ήδη στο νου της έναν άνδρα τελείως διαφορετικό. Ήταν ο Ποτέμκιν, ο οποίος θα γινόταν ο δεύτερος μεγάλος έρωτας της πολυτάραχης ζωής της, έστω κι αν η σχέση τους υπήρξε σύντομη. (...) Η Ευρωπαία Αικατερίνη, που είναι ζυμωμένη με τη γαλλική κουλτούρα, έχει πάρα πολύ καλά αντιληφθεί ότι ο Ποτέμκιν είναι ο πιο Ρώσος απ' όλους τους άντρες που της έλαχε να συναντήσει. Στις υπερβολές του, στην έλλειψη μέτρου σε όλα τα πράγματα, στις ευλαβικές του εξάρσεις και στις επιδεικτικές του μεταμέλειες, εκείνο που συναντάει είναι η παλιά Μόσχα και μ' αυτό συνδιαλέγεται. Τα καταλαβαίνει όλα: αυτά που τους χωρίζουν και όσα ο Ποτέμκιν μπορεί να της προσφέρει σε σχέσεις και δεσμούς με μια Ρωσία την οποία αγνοεί, αλλά επίσης και με μια πιο τρελή ζωή.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 09/11/06

Νάνσι Πελόσι, η πρώτη γυναίκα πρόεδρος της Βουλής

Τους τελευταίους μήνες, η Νάνσι Πελόσι διατυμπάνιζε ότι αν οι Δημοκρατικοί ανακτήσουν τον έλεγχο της Βουλής, θα συστήσουν επιτροπές έρευνας για να ελέγξουν τους χειρισμούς της κυβέρνησης Μπους. Τώρα η 66χρονη Πελόσι ετοιμάζεται να σφίξει τον βρόχο του κοινοβουλευτικού ελέγχου στον λαϊμό του προέδρου, με την εξουσία που της δίνει το τρίτο ισχυρότερο αξίωμα της χώρας.

Η Πελόσι είναι η πρώτη γυναίκα στην ιστορία των ΗΠΑ που αναδεικνύεται πρόεδρος της Βουλής, τρίτη τη τάξει στην ιεραρχία του αμερικανικού κράτους, πίσω από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο. Η Πελόσι είναι μία από τους ελάχιστους βουλευτές των Δημοκρατικών που είχαν καταψηφίσει την αρχική απόφαση για πόλεμο στο Ιράκ, αν και, έκτοτε, ψηφίζει υπέρ της χρηματοδότησής του. Οι θέσεις της, που την τοποθετούν προς τα αριστερά του Δημοκρατικού κόμματος, την είχαν μετατρέψει σε σλόγκαν των Ρεπουμπλικανών, που μάταια επιχείρησαν να κινητοποιήσουν τη βάση τους χρησιμοποιώντας ως φόβητρο τη φράση «πρόεδρος της Βουλής, Πελόσι».

Την τελευταία τετραετία, η Πελόσι ήταν αρχηγός της κοινοβουλευτικής ομάδας των Δημοκρατικών. Επί των ημερών της, η κομματική πειθαρχία έφθασε σε επίπεδα που είχαν να παρουσιαστούν από τη δεκαετία του 1950, καθώς η Πελόσι ήταν αποφασισμένη να μπλοκάρει, μέσα από τη Βουλή, πρωτοβουλίες του Λευκού Οίκου όπως η μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Μία από τις αρετές της Πελόσι που εκτιμώνται περισσότερο στο αμερικανικό πολιτικό σύστημα είναι η ικανότητά της να συλλέγει πόρους. Στη φετινή προεκλογική εκστρατεία συνέλεξε 50 εκατομμύρια δολάρια για λογαριασμό του Δημοκρατικού κόμματος, από δωρεές και εκδηλώσεις. Η μόνη πολιτική φυσιογνωμία των Δημοκρατικών που την ξεπέρασε στον τομέα αυτό ήταν η Χίλαρι Κλίντον.

Η πορεία της

Η 66χρονη Πελόσι, μητέρα πέντε παιδιών, έγινε υποψήφια βουλευτής στην Καλιφόρνια στα 47 της, όταν η μικρότερη κόρη της τελείωνε το λύκειο. Ήταν όμως στην πολιτική από τα γεννοφάσκια της, καθώς σε όλη την παιδική της ηλικία ο πατέρας της ήταν δήμαρχος της Βαλτιμόρης. Ο σύζυγός της, Πολ Πελόσι, είναι επενδυτικός τραπεζίτης και η ακίνητη περιουσία του ζεύγους υπολογίζεται στα 16 εκατομμύρια δολάρια.

Η Πελόσι έχει αποκαλέσει τον πρόεδρο Μπους «ψεύτη» και «γυμνό βασιλιά» ενώ τον έχει κατηγορήσει για ανικανότητα. Αφού οι ελπίδες των Ρεπουμπλικανών πως το αμερικανικό εκλογικό σώμα θα τη θεωρήσει ακραία διαψεύσθηκαν, τώρα ο Αμερικανός πρόεδρος θα υποχρεωθεί να συνεργαστεί μαζί της.

Καθημερινή 18/4/2003

Σε γυναικεία χέρια το «τιμόνι» της Φινλανδίας

ΕΛΣΙΝΚΙ. Τη νέα κυβέρνηση της Φινλανδίας όρισε η πρόεδρος της χώρας, Τάρια Χάλονεν. Επικεφαλής της κυβέρνησης, που αποτελείται από οκτώ άνδρες και οκτώ γυναίκες, ετέθη η σαρανταοκτάχρονη δικηγόρος Ανέλι Γιαατενμάκι. Η Φινλανδία γίνεται έτσι η πρώτη και η μοναδική χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου το αξίωμα του προέδρου της Δημοκρατίας και του πρωθυπουργού κατέχουν γυναίκες. Στη σκανδιναβική χώρα των 5,2 εκατομμυρίων κατοίκων, ο πρωθυπουργός φέρει τη μεγαλύτερη ευθύνη για τη διακυβέρνηση της Φινλανδίας, ενώ ο ρόλος του προέδρου της Δημοκρατίας είναι πιο περιορισμένος. «Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας μας που η ισότητα των φύλων επιτυγχάνεται στην κυβέρνηση», είπε η πρόεδρος Χάλονεν και εξέφρασε την ευχή να ακολουθήσουν και άλλες χώρες το παράδειγμα της Φινλανδίας.